

AKP Dış Politikası: Tath Hayaller, Acı Gerçekler

Dış politika, AKP'nin en iddialı olduğu alanlardan biri. Erdoğan, Türkiye'nin AKP öncesi Türk dış politikasını pasif, boyun eğen, içe dönük bir dış politika olarak adlandırarak Türkiye'yi uluslararası sistemde aktif bir aktöre dönüştürmeyi büyük başarısı olarak senelerdir iç ve dış kamuoyuna pazarlıyor.

Şüphesiz yirmi birinci yüzyılın "Türkiye Yüzyılı", Erdoğan'ın "Dünya Lideri", Türkiye'nin bir "büyük güç" olması seçmenin kulağına hoş geliyor ve millî gururu okşuyor. Acı gerçek şu ki kulağa hoş gelen bu söylemler tam da AKP dış politikasının neden Türkiye'yi güvensizleştirdiğinin altında yatan zihniyete, dış politika bilmezliğine işaret ediyor -Erdoğan rejiminin bir orta güç olan Türkiye'yi sanki bir büyük güçmüş gibi davranarak güvenliğini tehlikeye atan dış politika anlayışsızlığına. Oysa Erdoğan'ın küçümsediği Eski Türkiye'nin temkinli dış politikası Türkiye'nin bir büyük güç olmadığını farkındalığı ile oluşturulan gerçekçi bir dış politikaydı. AKP döneminde ise Türk dış politikası adeta Türkiye bir büyük güçmüş edasıyla Türkiye'nin gücünün ve kaynaklarının kısıtlarını bilmeden yürütüldü ve yürütülüyor.

Sonuç ise güvenliği tehlikeye atılmış bir Türkiye. Güvenlik derken tam da AKP'nin anlamadığı güvenlikten bahsediyorum: iç güvenlik/istikrar. Çünkü büyük güç olan ve büyük güç olmayan devletlerin önemli farklarından biri güvenliklerinin çok boyutlu, iç güvenlik/istikrar ve dış güvenliklerinin birbiri ile bağlantılı olmasıdır. Bu nedenle büyük güç olmayan devletlerin dış politikalarını yürütürken iç güvenlik/istikrar maliyetini göz önünde bulundurmaları gerekir. Büyük güçlerin durumu ise farklıdır.

Büyük güçler sistemde geldikleri konum itibarıyla önemli ölçüde iç güvenlik sorunlarını çözmüş, iç istikrarını sağlamış ve ekonomik durumlarını üst düzeye taşımış ülkelerdir. Zaten aksi takdirde bu kadar rahatlıkla küresel güç projeksiyonuna sahip olup küresel düzeyde müdahalelerde bulunamazlar. Bu tabii ki büyük güçlerin iç istikrar ve ekonomik gelişim problemlerini tamamen çözdüğü anlamına gelmez. Her devletin kısmen iç güvenlik/istikrar problemleri ve ekonomik gelişim ihtiyaçları vardır. Fakat bu büyük güçler için büyük güç olmayan devletlere göre çok daha kısıtlıdır. Daha da önemlisi, iç güvenlik problemlerinin ve istikrarsızlığın büyük güç ve büyük güç olmayan devletler için potansiyel sonucu farklıdır.

Büyük güçler iç güvenlik problemi/ istikrarsızlık yaşadıklarında, bu devletlerin dış tehditlere açık hale gelme ihtimali çok düşüktür. Bugün ABD ciddi bir iç istikrarsızlık problemiyle karşı karşıya olsa, Meksika veya Kanada gibi bölgesindeki komşu devletlerin veya sistemdeki diğer devletlerin bu durumdan istifade edip ona saldırma veya iç meselelerine müdahale etme ihtimali yok denecek kadar azdır. Neticede ABD'nin sistemdeki tüm diğer devletlere göre olan güç üstünlüğü bunu büyük ölçüde önler.

Tersinden düşünersek de, Meksika veya Kanada'daki istikrarsızlık ABD için önemli bir iç istikrar problemi yaratmaz. Büyük güçler çok daha rahatlıkla bölgesel istikrarsızlığın sonuçlarıyla başa çıkabilir ve kendilerini koruyabilirler. Fakat Türkiye gibi büyük güç olmayan devletlerin iç istikrarsızlığı bu devletleri dış tehditlere açık hale getirebilir. Bölgesel istikrarsızlıklar, özellikle komşu devletlerdeki istikrarsızlık, bu devletlere sıçrayabilir ve onların güvenliğini ve istikrarını olumsuz etkileyebilir. Bu nedenle büyük güç olmayan devletler, güvenliklerini her iki boyutta da –iç güvenlik/istikrar ve dış güvenlik– düşünmelidir.

İran-Irak savaşında tarafsız kalan, Cenevre Anlaşması'na coğrafi kısıt koyan eski Türkiye'nin temkinli dış politika anlayışının temelinde de bölge istikrarsızlığının Türkiye'ye sıçramasını ve Türkiye'de istikrarsızlık yaratmasını önlemeye dayalı stratejik akıl yatıyordu. AKP ise kısa vadede telafisi olmayan tarihî bir hata yapıp Suriye iç savaşına müdahil olarak, radikal savaşçıları silahlandırarak, sınırları korumayarak ve milyonlarca sığınmacıyı Türkiye getirerek Türkiye'yi bölgesel istikrarsızlığın içine attı.

Buna bir de sürekli farklılıkların vurgulandığı kimlik siyaseti ile kutuplaştırılan toplum, ekonomik düşüş ve beyin göçü eklendi. Geline nokta Türkiye artık “yüksek uyarı” veren, Kırılgan Devletler Endeksi’ne göre 2023 yılında dünyada kırılganlığı en fazla artmış 7 ülkeden biri.¹ Türkiye’nin kırılganlığının her sene artması ve yüksek uyarı vermesi hepimizi endişelendirmeli. Türkiye’nin kırılganlığının artması Türkiye’nin üstünde taşıyabileceğinden daha fazla yük olmasından dolayı devletin çökme potansiyelinin artması demek. Bir başka deyişle, Türkiye’nin her yıl içeriden hızla zayıflaması, istikrarsızlaşması demek.

Bugün Türkiye’nin ABD’den sonra en çok insani yardım yapan ülke olması, en fazla sığınmacı barındırması, ABD ve Çin’den sonra en yüksek sayıda diplomatik temsilciliğe sahip olması, öncelikli güvenlik menfaatimiz olmamasına ve askerlerimizin güvenliği için riskler barındırmasına rağmen dünyadaki en kırılgan devlet olan Somali’de üs kurması/güvenlik iş birliği yapması övünülecek gelişmeler değildir. Bu AKP’nin Türkiye’nin bir orta güç olarak kaynaklarının kısıtlılığının farkına varmadığı, dış politikaya “güvenlik” ve “ulusal menfaat” yerine ülkede ve dünyada ses getirmeye odaklı “görünürlük” ve “gösteriş” penceresinden baktığını ortaya koymaktadır.

Acı gerçek, AKP’nin dış politikasının Türkiye’yi güçlendirme arzusu yerine “büyük güç taklitçiliği” üstüne kurulu bir dış politika olmasıdır. AKP, adeta ABD’yi örnek alarak, Suriye’de rejim değişikliği operasyonuna girişmiş, diğer devletlerin iç işlerine karışmış, Türkiye’ye bölgesel ve küresel “sorumluluklar” atfetmiştir. Türkiye’ye ABD dış politikasını çizmenin güvenlik bedeli de ağır olmuştur.

Eğer AKP’nin hedefi Türkiye’yi güçlendirmek olsaydı, tam tersi bir politika izlerdi. AKP, Türkiye’nin ekonomik gelişimine odaklanır, gelecek için eğitime, teknolojiye ve kurumlara yatırım yapar, ülkenin kaynaklarını öncelikle kendi vatandaşlarımız için harcar ve en kritik olanı ise bölge istikrarsızlığının Türkiye’ye sıçramasını önlemeye yönelik bir dış politika yürütürdü. AKP 22 senedir ülkeyi bu şekilde doğru yönetseydi dahi Türkiye bir büyük güç olmayacaktı. Doğrudur. Ancak Türkiye gelişmiş ve güvenli bir ülke olabilirdi. Bugün ise ekonomisi zayıflamış, güvensizleşmiş ve üstünde taşıyabileceğinden daha fazla yük olan bir Türkiye ile karşı karşıyayız.

Mevcut durumun paradoksu AKP öncesi Türk dış politikasını tarihsel bağlamından kopararak ve stratejik aklını anlamayarak “içe dönük” olarak tanımlayan AKP’nin, Türkiye’yi önümüzdeki yıllarda iç güvenlik/istikrar sorunuyla boğuşmak zorunda bırakarak mecburen içe döndürmesidir.

Artık Türkiye’nin hedefi “önce Türkiye” diyerek bölgesel ve küresel sorumluluklardan kaçınıp iç güvenlik ve istikrarına odaklanmak, ülkenin üstünde demografik baskı oluşturan sığınmacı/yasa dışı göçmen sorununu geri dönüş esasıyla çözüm yoluna girmek olmalıdır.

Soğuk Savaş döneminde büyük güç olmayan devletleri sınıflandıran ve dış politikalarını inceleyen Michael Handel’in orta güç devletler için söylediği sözü hatırlamak gerek: “Orta güçler, özellikleri itibarıyla, büyük güçlerden ziyade zayıf devletlere benzerler.”² Bu nedenle Türkiye gibi orta güç devletlerin temkinli dış politika izlemeleri, güçlerinin/kaynaklarının kısıtının farkına varması ve büyük güç gibi davranmamaları güvenlikleri için zorunludur. AKP ise maalesef bu gerçeği göz ardı etmiştir.

---

¹ https://fragilestatesindex.org/wp-content/uploads/2023/06/FSI-2023-Report_final.pdf

² Michael Handel, *Weak States in the International System*, s.23.

Bu yazıya Őu Şekilde atıf verebilirsiniz:

fikirtepedya.com/yasemin-bilgel/akp-dis-politikasi-tatli-hayaller-aci-gercekler/ (Yayın Tarihi: 29 Mart 2024).